

Gönderim: 16.05.2023

Kabul: 28.07.2023

Tür: Araştırma Makalesi

Açık ve uzaktan öğrenme alanında sesli malzeme kullanımının incelenmesi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi örneği

Halil İbrahim ÜZÜM^a
Serpil KOÇDAR^b
Nil GÖKSEL^c

^a Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, ORCID: 0000-0001-9869-0262

^b Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, ORCID: 0000-0001-9099-6312

^c Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, ORCID: 0000-0002-3447-2722

Özet

Kişilerin ses kayıtlarını dinlediği önemli mecralardan biri, açık ve uzaktan öğrenme alanıdır. Bu çalışmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminde öğrenim gören bireylerin sesli malzeme kullanımlarını çeşitli açılardan incelemektir. Kişilerin sesli malzemeler hakkındaki fikirleri, malzemeleri kullanım tercihleri, malzemeleri kullanmayan kişilerin kullanmayı ş sebepleri, sesli malzeme kullanımının başarıya etkisi gibi temalar araştırılmıştır. Araştırmada önce nitel, sonra nicel verilerin derlendiği “Keşfedici Ardışık Karma Yöntem” tercih edilmiştir. Nitel bölümde veriler 20 kişiden yarı-yapılandırılmış görüşmelerle, nicel bölümde 4.232 kişiden anketle ve Açıköğretim Sistemine kayıtlı olan tüm öğrenenleri içine alan öğrenme analitikleriyle toplanmıştır. Nitel veriler betimsel analiz yöntemiyle, nicel veriler IBM SPSS V.25 programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre bireyler sesli malzemeleri genel olarak beğenmekte; en çok evlerinde, cep telefonu aracılığıyla dinlemektedir. Edinilen sonuçlar sonrası, sesli malzemelerin daha etkin uygulanabilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Açık ve uzaktan öğrenme, Sesli kitap, Sesli malzeme, Seslendirme, Podcast.

In-depth analysis of the Anadolu University Open Education System's utilization of audio content in open and distance learning

Abstract

Open and distance learning are two significant platforms where people listen to audio recordings. This study aims to examine the utilization of audio resources by students enrolled in the Anadolu University Open Education System from various angles. The effects of using audio materials on success, people's perceptions of audio materials, preferences for using them, and reasons why some people choose not to use them were all examined. The "Exploratory Sequential Mixed Method", which first assembled qualitative data before compiling quantitative data, was chosen for the study. Data from 20 individuals were gathered for the qualitative part through semi-structured interviews, and data from 4,232 individuals—including all students registered in the Open Education System—were gathered for the quantitative part using surveys and learning analytics. The IBM SPSS V.25 program was used to evaluate quantitative data, while the descriptive analysis method was used for qualitative data. The study's findings indicate that people typically enjoy listening to audio content and do it most frequently at home and on mobile devices. Following the findings, recommendations were made for the more efficient use of audio materials.

Keywords: Open and distance learning, Audiobook, Audio material, Sound Recording, Podcast.

Kaynak Gösterme

Üzüm, H. İ., Koçdar, S. ve Göksel, N. (2023). Açık ve uzaktan öğrenme alanında sesli malzeme kullanımının incelenmesi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 9(2), 52-76.
<https://doi.org/10.51948/auad.1297660>

Giriş

21. yüzyılda teknolojinin gelişmesi ile ses kayıtları pek çok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Asansörlerdeki sesli uyarılar, telefon bankacılığı işlemlerindeki operatör seslendirmeleri, mobil cihazların sesli uyarıları, çeşitli yazılımlar ile yapılan ses kayıtları ve bunların diğer cihazlara gönderilmesi, farklı alanlardaki duyuru anonsları ve benzeri akla gelebilecek her mecrada ses kayıtlarına rastlanmaktadır.

Ses kayıtlarının kullanıldığı önemli alanlardan biri de açık ve uzaktan öğrenme süreçleridir. Kendine has kuramları ve kavramları bulunan bir bilimsel çalışma alanı olarak açık ve uzaktan öğrenme, öğrenenlerin kendi aralarında ve öğrenme kaynaklarından zaman ve/veya mekân açısından uzakta bulunduğu, öğrenme kaynaklarıyla etkileşimlerinin uzaktan iletişim sistemlerine dayalı olarak gerçekleştirildiği bir öğretim biçimidir (Aydın, 2011).

Açık ve uzaktan öğrenme alanı da teknoloji sayesinde gelişmiştir. Önceleri mektup aracılığıyla yapılan öğrenme süreçleri, yaşanan çağda internetin aktif kullanımı ile kolay hâle gelmiştir. Bu bağlamda, sesli malzemelerin kullanımı da zaman içinde artmıştır (Sönmez, 2018). Sesli malzemeler; yayımlanmış bir kitabın tümüyle seslendirildiği sesli kitap, kitap özetlerinin seslendirilmiş hâli olan sesli özetleri kapsamaktadır. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin “Sesli Kitap” projesi, bu örneklerden biridir. 2004 senesinde sadece görme engelli bireylere yönelik başlatılan sesli malzeme üretimi, zamanla ilgili dersleri alan tüm öğrenenlerin kullanımına sunulmuştur. Sesli malzemeler günümüzde de kullanımdadır. Sesli malzemelerin açık ve uzaktan öğrenmedeki faydaları; kolay erişim, düşük maliyet ve gerektiğinde sesli malzemelerin kolaylıkla değiştirilmesi (Özgür ve Kıray, 2007) olarak sıralanabilir.

Sesli malzemelerin kullanımına yönelik olarak açık ve uzaktan öğrenme alanında yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Daha çok uzaktan eğitim alanında, çocuklara dil öğretiminde; yükseköğrenim düzeyinde ise örgün olan ancak uzaktan da dersleri bulunan bazı bölümlerde öğrenenlere sunduğu faydalardan bahsedilmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bunlardan bahsedilecektir. Bu çalışma, açık ve uzaktan öğrenme alanında sesli malzemelerin kullanımı konusunda farklı bir bakış sunması nedeni ile önemli görülmektedir.

Araştırma Sorunsalı

Açık ve uzaktan öğrenme, ilerleyen dijital çağ teknolojileri ile devamlı gelişmekte, çevrim içi (online) ortamlarda sürdürülmektedir. Özellikle son yirmi yılda çevrim içi sistemlerde kullanılan uygulamaların geliştirilmesi için yeni araştırmalar yapılması gerekli görülmektedir (Akgün-Özbek, 2015). Bu teknolojilerin bir ayağı olan sesli malzemeler, günümüzde çevrim içi mecralarda sunulmakta; öğrenenlerin öğrenme yönetim sistemleri üzerinden sesli malzemelere ulaşabilmeleri için internet bağlantısına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra, kuruluşlar tarafından erişime açılan sesli malzemelerin büyük dosya boyutlarında olması, düşük bağlantı hızına sahip bireyleri zorlayabilmektedir. Tam da bu noktada, internet sorunları nedeni ile sesli malzeme kullanımından vazgeçen öğrenenlerin ne ölçüde olduğunun araştırılması yerinde olabilir.

Sesli malzemelerin bir türü olan eğitici podcast'ler, öğrenenlere, gerçek hayattaki durumlara uyarlanabilecek ders materyallerini öğrenmek için yeni ve benzersiz bir yaklaşım sunar (Johnston vd., 2021). Günümüz teknolojileri incelendiğinde, önceleri bilgisayara bağlı kalınan pek çok konu, artık cep telefonları ile halledilebilmektedir. Bu gelişmenin açık ve uzaktan öğrenmeye yansımaları olarak, öğrenenler de öğrenme yönetim sistemlerine cep telefonlarını kullanarak erişebilmektedirler. Dolayısıyla ile kurumların da öğrenenlerin bu durumuna uygun şekilde sadece bilgisayar uyumlu değil, diğer cihazlardan da erişilebilen sesli malzeme sunumları yapmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, sisteme kayıtlı öğrenenlerin istediği cihaz ile sesli malzemelere ulaşım ulaşamadığı da incelenmelidir.

Sesli malzemelerin öğrenenlerin anlamlı öğrenmeleri üzerine etkisi de bir başka problem konusu olmaktadır. Probleme kaynaklık eden bir başka durum ise bireylerin günümüzde yaşadığı zaman darlığıdır. Örgün eğitimin yetmediği durumlarda web desteğini kullanmak hem verilen eğitimin kalitesini artırmakta hem de öğrenen başarısına katkı sağlamaktadır. (Kuzu ve Balaman, 2014). Çeşitli nedenlerle ders çalışmak için yeterli zamanı olmadığını düşünen öğrenenler; hareket hâlindeyken, başka işlerle uğraşırken bile sesli malzemelerle sorumlu oldukları derslerine interneti kullanarak çalışabilmektedir. Kurumlarca sunulan öğrenme yönetim sistemleri, esnek ve öğrenme merkezli içerikleri sayesinde bireylerin çeşitli ihtiyaçlarına odaklanmayı sağlamaktadır (Güler, 2018). Örneğin, bebeğine bakmak durumunda olan ebeveynler, çocuğu ile ilgilenirken aynı anda açık ve uzaktan öğrenme yöntemi ile derslerine sesli malzemeler yardımı ile çalışabilmektedir. Bir sporcu, antrenmanı sırasında kulaklık ile sesli malzemeleri dinleyebilmektedir. Ofisine gitmek için trafikte uzun süre harcayan biri ya da işi zaten araba kullanmak olan bir birey, araç kullanırken aynı anda

sesli malzemeleri dinleyerek sorumlu olduğu derslerine çalışabilmektedir. Bu eksende değerlendirildiğinde, açık ve uzaktan öğrenme sayesinde öğrenenler, nerede olursa olsun, derslerine çalışma fırsatı bulabilmektedir. Bu gibi amaçlarla sesli malzemeye erişim ve sesli malzemelerin kullanım yoğunluğunun ne derecede olduğu da probleme kaynaklık etmektedir.

Bir başka açıdan bakıldığında, “kuruluş tarafından sunulan sesli malzemelerin kalitesinin öğrenenlerin ilgi ve beğenisine etkisi” de problem konusudur. Seslendirmelerin dış sesten uzak, stüdyo ortamında, kaliteli hazırlanmış olup olmaması, öğrenenlerin ilgi ve dikkatini etkileyebilir. Sesli malzemeler, yazılı dilden ziyade konuşma diline dayanır (Singh ve Alexander, 2022).

Özetle, bireylerin iletişim için kulaklarından ayırmadıkları telefonlarda, bilgisayarlarında, haberleşmenin merkezi durumuna gelen iletişim uygulamalarında, arabaların sesli uyarılarında, çevrim içi toplantılar ve benzeri birçok alanda “ses” hayatımızın ayrılmaz bir parçası durumundadır. Bahsi geçen tüm bu problemler kapsamında açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarında kullanılan sesli malzemelere çeşitli açılardan bakmak ve mevcut durumun açıklanması, bu çalışmanın başlıca amacıdır. Tüm tartışanlar ekseninde çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

1. Sesli malzeme kullanan Açıköğretim Sistemi (AÖS) öğrenenlerinin sesli malzemelere yönelik görüşleri nelerdir?
2. AÖS öğrenenlerinin sesli malzeme kullanım tercihleri (cihaz, mekân, durum) nelerdir?
3. Hiç sesli malzeme kullanmamış AÖS öğrenenlerinin sesli malzemeleri kullanmama nedenleri nelerdir?

Sesli malzemelerin kullanım durumları ve araştırma soruları tüm eğitim seviyelerinde değil, yalnızca yükseköğretim alanında incelenmiş olup bu ilk sınırlılıktır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi öğrenenlerinin konu kapsamında değerlendirilmesi, bir başka sınırlılıktır. Çalışmada kullanılan öğrenme analitiklerindeki sesli malzeme kullanım oranları, programlara kayıtlı öğrenen sayısı ve benzeri sayılar, tamamlanmış bir eğitim-öğretim dönemi verilerinin net olarak görülebilmesi adına 2021 Güz Dönemi verileri ile sınırlıdır.

İlgili Alanyazın

Kitaplar, uygarlığın gelişip ilerlemesini sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Başlarda el yazması, matbaanın icadı sonrası ise seri şekilde üretim ve dağıtımını mümkün olmuştur. Yazım, düzelti, baskı, dağıtım ve benzeri süreçlerden geçen kitap yayıncılığında günümüze gelindiğinde belirgin değişiklikler olmuştur. Kitaplar basılı biçimleri dışında elektronik kitaplar ve sesli kitaplar olarak farklı formatlarda da okuyucuya sunulmuştur (Yasacı, 2019).

Basılı kitapları dijital şekilde üretme isteği 1990'lı yılların sonlarında ortaya çıkmıştır. Sesli kitap teriminin bir standart hâline gelmesi 1994 yılında gerçekleşmiştir (Yasacı, 2019; Kaplan ve Ataizi, 2020). 1995 yılında Audible firmasının kuruluşu, sesli kitapların yaygınlaşması açısından bir dönüm noktası olmuştur. Artık bireyler, yeni teknolojinin imkânları sayesinde sesli kitaplara daha kolay ulaşabilir hâle gelmiştir (Kaplan ve Ataizi, 2020). Bu bağlamda, dijital kitap mecrasının gelişmeye devam ettiği ifade edilebilir.

Sesli kitap dinlemek, okumanın yeni bir yoludur (Imawan ve Ashadi, 2019). 2020 yılında İsveç'te yapılan sesli kitap satışları, basılı kitap satışından sayıca fazladır (Gustafsson, 2021). Bu bağlamda, okuma yapılamadığı durumlarda bireylerin sesli kitap dinleme eylemine yönelebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Gelişmiş ülkelerde görme engelli bireyler için kütüphane hizmetleri 100 yılı aşkın süredir devam etmektedir. Batı ülkeleri başta olmak üzere, Japonya, Amerika, Kanada gibi çok sayıda ülkede sesli kitap projeleri uzun yıllardan beri uygulanmaktadır (Yılmaz, 2013). Bu gelişmelere bağlı olarak Türkiye'de de çeşitli üniversiteler, belediyeler, farklı kurum ve kuruluşlar, özel sektördeki şirketler görme engelli bireylerin dışında da herkese yönelik sesli kitap çalışmalarına başlamışlardır ve bu alandaki gelişmeler artmıştır.

Çeşitli araştırmalar, sesli kitapların farklı bir dil öğrenmek için araçlar olarak kullandığını söylemektedir (Imawan ve Ashadi, 2019; Marchetti ve Valente, 2018; Tusmagambet, 2020). 1990'lardan başlanarak yabancı dil derslerindeki okuma etkinliklerinde çeşitlilik sağlanması adına sesli malzemelerin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde artık teknolojik cihazlarını yanlarından ayırmayan bireylerin alışılmış okuma çalışmaları yapmak yerine, bu metinleri taşınabilir cihazlarında depolama şansına sahip olmaları ve diledikleri zaman dinleyebilmelerinin, kişilere büyük bir fırsat sağlamış olacağı ifade edilmiştir. (Göçerler ve Asutay, 2016). Yazarların bu çalışmasında, sesli kitapların öğrencilerin dil öğreniminde konuşma, dinleme ve anlama gibi becerilerine katkı sunduğu belirtilmiştir. Sesli kitap kullanımı, erken çocukluk dönemlerinde bireylerin dil gelişimi konusunda da yararlı görülmektedir (Cahill ve Moore, 2017).

Çeşitli eğitim kuruluşları ve özel şirketler, sesli malzemeleri disleksi gibi okuma güçlüğü çeken kişiler için yardımcı materyaller olarak öne sürmüşlerdir (Singh ve Alexander, 2022). İlkokul dönemindeki çocukların eğitiminde de dünya genelinde kullanıldığı bilinmektedir (Kuehl, 2021). Eğitim çalışmaları yürüten yayınevleri 2000’li yılların başından itibaren farklı içeriklerdeki ders kitaplarını web siteleri, CD-DVD’ler, flaş bellekler aracılığı ile öğreten ve öğrenenlerle buluşturmuştur. Artık günümüzde okuyucular bağlamında “kitap almak” yerine “kitap indirmek” daha çekici, eğlenceli ve daha hızlı olmaktadır (Anameriç, 2014).

“Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemindeki öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının betimsel değerlendirilmesi” (Sönmez, 2018) isimli çalışmaya göre yıllar ilerledikçe Açıköğretim Sistemi öğrenenlerinin sesli kitaptan yararlanma oranı giderek artmaktadır. Kumtepe vd. (2017)’nin çalışmasında 2015-2016 döneminde sesli malzemelerden biri olan “sesli özet” kullanım yüzdesi %3,72; sesli kitap kullanım yüzdesi %2,08 olarak hesaplanmıştır. Buna benzer diğer bir çalışma Erdem ve Taltekin (2021) tarafından yürütülmüş ve içeriğinde yer alan anket, Açıköğretim Sistemi öğrenenlerine sunulmuş ve 420 kişiden yanıt alınarak değerlendirilmiştir. 408 öğrenenden 47’si sesli kitapları dinlediğini belirtmiştir. Sesli kitaplardan yararlanma oranı yaklaşık %8 düzeyindedir. İlgili çalışmalarda görülen sesli malzeme kullanım oranlarının düşüklüğü; ilgili malzemenin yeterince duyurulmamış olması, öğrenenlerin bu malzemeleri kullanmayı tercih etmiyor olması, ders çalışırken geleneksel okuma alışkanlıklarının sürdürülüyor oluşu vb. nedenlere bağlanabilir.

Prisnie ve diğerleri (2021)’nin çalışmasında podcast’lerin çeşitli sınıflandırma yöntemlerine göre 1-5 dakika, 6-15 dakika, 15 dakikadan uzun olarak sınıflandırıldığı belirtilmiştir. Tıp alanında önerilen sürenin 10-20 dakika olduğu aktarılmıştır. Çalışmada, staj öncesi tıp öğrenenlerine sunulan uzun ve özet podcast erişimleri de kıyaslanmıştır. Derslerin sürdürüldüğü dönemde uzun podcast’lere erişim varken, sınava yakın dönemde kısa seslendirmelere erişimin daha fazla olduğu aktarılmıştır. Dönem boyunca uzun sesli kayıtlara erişen öğrenenler dersin bütününe çalışmaktadır. Sınava yakın dönemde kısa seslendirmelere yönelmelerinin nedeninin, tüm dönemde öğrenilen bilgileri hızlı şekilde hatırlama isteği olduğu tahmin edilmiştir.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminde görme engeli olan öğrenenler için üretilen sesli kitaplar, tüm öğrenenlerin dilediği zamanda, dilediği yerde daha verimli şekilde kendi kendilerine ders çalışabilmeleri için oldukça önemlidir (Özgür ve Gürçan, 2004). Çalışmada sesli malzemelerle nelerin öğretilebileceğinden, sesli malzemelerin hazırlanma

sürecinde dikkat edilmesi gereken konulardan söz edilmiştir. Sesli malzemelerin hazırlanışından öğrenenlere sunulmasına kadar olan sürecin basamakları aktarılmıştır.

Sesli malzemelerin bir türü olan podcast'ler, eğitim mecrasında da kullanılan güçlü bir teknolojidir (Kaynar, 2021). Campbell (2005), yükseköğretim programlarına kayıtlı bireylerin podcast ve diğer yeni zengin medya araçları aracılığıyla öğrenmelerini üst düzeylere çıkarabildiklerini aktarmaktadır. Podcast'in çok yönlü oluşu, üretiminin kolay oluşu, podcast'leri eğitim sahasında kullanmak için mantıklı bir teknoloji hâline getirmektedir (Drew, 2017). Açıköğretim Sisteminde kullanılan sesli malzemeleri de podcast olarak değerlendirmek mümkündür.

Çalışmanın Kuramsal Temelleri

Çalışmanın kuramsal temelleri, Öz-düzenlemeli Öğrenme ve Bağımsız Çalışma Kuramı'na dayanmaktadır. Öz-düzenlemeli öğrenme (self-regulated learning), “öğrenenlerin öğrenmelerini etkileyen faktör veya koşulları kontrol etme yeteneği” olarak tanımlanmıştır (Dembo vd., 2006). Başka bir görüşe göre, öğrenenin kendisini döngüsel olarak gözlemleyip düzenleme sürecini öğrenme ortamında gerçekleştirmesidir (Pintrich, 2000). Öz-düzenlemeli öğrenme, kısaca, “öğrenmeyi öğrenmek” olarak tanımlanabilir (Taranto ve Buchanan, 2020).

Bağımsız Çalışma Kuramı, Wedemeyer tarafından 1973'te ileri sürülmüştür (Karasu ve Sarı, 2019). Bu kuram, 1980'li yıllarda daha da geliştirilmiştir ve Wedemeyer, bağımsız çalışmanın açık ve uzaktan öğrenmenin özünü oluşturduğunu aktarmaktadır (Aydın, 2011). Açık ve uzaktan öğrenme süreçleri yürüten yükseköğretim kurumlarında öğrenme, bireylerin bağımsız bireyler olarak çalışmalarını gerektirir (Puspitasari ve Oetoyo, 2018). Wedemeyer, öğrenenlere bağımsız çalışma fırsatı sağlayan, çalışmak için teknolojiden yararlanmalarını gerektiren bir sistem geliştirmiştir (Bozkurt, 2013).

Çalışmaya temel oluşturan Öz-düzenlemeli Öğrenme ve Bağımsız Çalışma Kuramı'nın en önemli ortak temalarından biri, “dilediği zamanlıktır”. Öğrenenler öz-düzenleme ve bağımsız çalışma becerileri sayesinde dönem boyunca istedikleri zaman aralıklarında derslerine çalışmakta, sorumluluklarındaki içeriklere zaman ayırmaktadırlar. Sesli malzemeler bağlamında, bu malzemeleri dilediği zaman dinlemektedir. Kuramlardaki bir diğer ortak nokta, “bireysellik”tir. Açıköğretim Sistemi öğrenci toplulukları, kantin gibi sosyal uygulamalar ile zenginleştirilmiş olsa da bireyler öğrenme süreçlerini kişisel olarak, tek başlarına sürdürmektedir. Öz-düzenleme ve bağımsız çalışma becerileri ile öğrenenler çalışmalarını ve kişisel çabaları ile gerçekleştirmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, “Keşfedici Ardışık Karma Yöntem” kullanılmıştır. Bu yöntem, öncelikle araştırma yapıp konuyu keşfederek sonrasında araştırma içine nicel kısmı yerleştirmektir. Bu tür çalışmalar, nitel başlayıp nicel olarak devam eder. Nicel bir veri toplama süreci de önce nitel ile başlayıp nicel ile tamamlanmaktadır (Creswell, 2017).

Araştırma Alanı ve Katılımcılar

Bu çalışmanın evreni, tüm Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi öğrenenleridir. Sesli malzemeler; sesli kitaplar ve sesli özetlerden oluşmaktadır. Çalışma örneklemini, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için yaklaşık 300-10.000 arası gönüllü öğrenen oluşturmaktadır. Çalışmanın başlangıcında belirlenen bu katılımcı sayısı, uygulanan anket sonrasında 4.232 katılımcıya ulaşmıştır.

Çalışmanın nicel aşamasını oluşturan anket için Anadolium eKampüs’te duyuru yapılmış, gönüllülerin ankete katılması istenmiştir. Aynı zamanda kişilerin çevrelerinde Açıköğretim Sisteminde öğrenim gören yakınları ile anketi paylaşmaları talep edilmiştir. Anket, çevrim içi ortamda 3 ay süre ile sistemde öğrenenlerin dikkatine sunulmuştur.

Nitel aşama olan yarı yapılandırılmış görüşmeler için; Açıköğretim Fakültesi Dekanlığından resmî izin ile 1.000 kişilik öğrenen listesi talep edilmiştir. Bu listedeki öğrenenler cinsiyet, kayıtlı bölüm, yaş, cinsiyet vb. özellikler olmaksızın rastgele seçilmiştir.

Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerliliği ve Güvenirliği

Çalışmanın nicel aşamasında kullanılan öz-düzenlemeli öğrenme, bağımsız çalışma becerileri ve memnuniyet ölçeklerinin geçerliğini sağlamak amacıyla Keşfedici Faktör Analizi (KFA) yapılmıştır. KFA, uygulanacak çalışmalarda analiz yapılmadan önce faktör modelinin uygunluğunu test etmek amacıyla KMO (Kaiser Meyer-Olkin) örnekleme yeterliliği testi yapılırken, ana kütle içerisinde yer alan değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını göstermek için ise Barlett’in Küresellik Testi yapılır. Test sonuçlarına göre de elde edilecek KMO değerinin 0,80 ve üzerinde olması çalışmada kullanılan verinin KFA yapılabilmesi için mükemmel bir uyum seviyesinde olduğunu kanıtlar niteliktedir (Hair vd., 2014, s. 102). Yapılan KFA’da faktörleştirme metodu olarak temel bileşenler analizi (principal component analysis) kullanılmıştır. Döndürme yöntemi olarak da dik döndürme yöntemlerinden “Varimax” uygulanmıştır. Temel bileşenler analizi, yaygın olarak tercih edilen faktörleştirme

tekniklerinden biridir. Varimax ise iyi yorum yapılabilmesi için faktör varyanslarının maksimum olmasını sağlayacak biçimde döndürme işlemini gerçekleştirmektedir (Çokluk vd., 2016, s. 198-203). Uygulamalar sonucunda; öz değerlendirme ölçeğinin amaç belirleme, zaman yönetimi, fiziksel ortam yönetimi, yardım arama, çalışma stratejisi alt boyutlarının yanı sıra bağımsız çalışma ölçeği ve memnuniyet ölçeği için yapılan ölçümlerde geçerlik ve güvenilirliğin sağlandığı görülmüştür (Üzüm, 2023).

Çalışmanın nitel aşamasında sorular hazırlandıktan sonra 2 kişi ile deneme görüşmesi gerçekleştirilmiş, sorular hakkında katılımcıların fikirleri alınmıştır. Ardından, uzaktan eğitim alanında uzman olan 6 akademisyenden görüş alınmıştır. Düzenleme ve eklemeler yapıldıktan sonra, Açıköğretim Fakültesi Dekanlığından Açıköğretim Sisteminde aktif kayıtlı öğrenenler arasından rastgele seçilen 1.000 kişinin iletişim bilgisi talep edilmiştir. Öğrenci listeleri temin edildikten sonra, liste başından başlanarak öğrenenlere ulaşılmış, sesli malzeme kullananlar belirlenerek çalışma hakkında kısa bir bilgi verilmiş, katılmaya gönüllü olup olmadıkları sorulmuştur. Gönüllülük onamı alınan öğrenenlerden ayrıca ses kaydı için de izin alınmıştır. Ses kaydı alındığı sırada kişilere adı ile hitap edilmemiş, “katılımcı” olarak kayda alınmıştır. Verilerin tekrar etmeye başlaması ile 20 öğrenenden toplanan veriler yeterli bulunarak yarı yapılandırılmış görüşmeler sonlandırılmıştır. 1 öğrenen, ses kaydı için izin vermemiş, kendisi ile yapılan konuşma yazılı kayda alınmıştır. Diğer öğrenenlerden alınan ses kayıtları deşifre edilmiştir. Deşifre metinlerindeki önemli bölümler seçilerek alıntılanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın veri toplama araçları, nitel veri için yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler; nicel veri için öğrenme analitikleri ve anketten oluşmaktadır. İlk olarak nitel araştırmada veriler telefon aracılığı ile yapılan yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler ile toplanmıştır. Sonrasında, nitel aşamada elde edilen yanıtlara bağlı olarak bir anket geliştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında hazırlanan anket soruları, çalışmanın kuramsal temellerini oluşturan Öz-düzenlemeli Öğrenme ve Bağımsız Çalışma Kuramı içerikleri ile harmanlanarak oluşturulmuştur. Demografik bilgiler ve memnuniyet ölçeğindeki sorular haricindeki kuramsal sorular, Koçdar (2006)'ın çalışmasındaki ölçekten uyarlanmıştır. Hazırlanan anket öğrenenlere uygulanmadan önce 6 alan uzmanından görüş alınmıştır. Yapılan düzenlemeler sonrası anket, öğrenenlere uygulanmıştır. Ölçekler 5'li Likert tipi derecelendirme ile ölçümlenmiştir (1 = Hiç katılmıyorum; 5 = Kesinlikle katılıyorum). Bunlar

dışında, sisteme kayıtlı öğrenenler, ders malzemelerinin sayısı gibi veriler için öğrenme analitiklerinden de yararlanılmıştır.

Veri Analizi

Çalışma verileri, nitel aşamada betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Nicel aşamada ise betimsel istatistikler kullanılmıştır. Betimsel analiz, kavramsal yapısı ortaya konmuş çalışmalarda kullanılmaktadır. Veriler özetlenerek yorumlanır. Görüşme, gözlem gibi yöntemlerden sonra kullanılabilir.

Betimsel analizin amacı, bir konu ya da olaya ilişkin katılımcı görüşlerini almak amacıyla edinilen bilgilerin yorumlanarak okuyucuya sunulmasıdır. Betimsel istatistik, sayısal verilerinin toplanması, özetlenip analiz edilmesi ile ilgili istatistiktir (Fraenkel ve Wallen, 2006; Mills ve Gay, 2019). Betimsel analizde verilerdeki genel eğilimler özetlenerek, puanların ne derece değiştiğini ve bir puanın diğerlerine kıyasla nerede durduğuna dair fikir vermek için kullanılır (Creswell, 2012, s.183).

Bu çalışmanın analizinde tablo, grafiksel betimleme araçları kullanılmıştır. Aralarında ilişki-korelasyon olduğu gözlemlenen verilerin analizi, yorumu ve raporlanması yapılmıştır. Araştırmanın nitel ve nicel veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde 6 alan uzmanından görüş alınmıştır. Güvenirlik için kodlayıcılar arası güvenirlilik oranları hesaplanmıştır.

Etik Konular

Çalışmada kullanılacak görüşme ve anket çalışmaları için Anadolu Üniversitesi Etik Kurulundan 24.12.2021 tarih ve 230557 protokol numaralı izin alınmıştır. Gerek anket gerekse yarı yapılandırılmış görüşmelerde her öğrenen adı ile değil, “katılımcı numarası” ile kayıtlara geçirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılardan izin alınarak ses kaydı yapılmış, bu kayıtlar deşifre edilmiştir. Anketlerde isim hiç sorulmamış; cinsiyet, yaş aralığı gibi demografik bilgiler derlenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Analitiklerden Elde Edilen Bulgular

Açıköğretim Fakültesi Dekanlığı ile yapılan e-posta yazışmalarından edinilen bilgilere göre, 2021-2022 Güz Dönemi’nde Açıköğretim Sistemine kayıtlı öğrenen sayısı 1.140.784’tür. Öğrenme yönetim sistemi olan “Anadolum eKampüs’e giriş yapan birey sayısı 835.688’dir. Anadolum eKampüs’e hiç erişmemiş kişi sayısı ise 305.096’dır. Yaklaşık olarak 4 öğrenenden

1'i (%27) Anadolium eKampüs'ü kullanmamaktadır. Anadolium eKampüs'e yalnızca bilgisayardan web tarayıcı aracılığı ile erişen kişi sayısı 372.500'dür. Anadolium eKampüs'e yalnızca mobil uygulama ile giren öğrenen sayısı 164.612'dir. Anadolium eKampüs'e ikisi ile de erişenlerin sayısı 298.576'dır. Gelişen teknoloji sayesinde dijital platformlara erişimin kolaylaşmasının bu sayının giderek artmasında etkisi olduğu düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalar da bu konuda paralellik göstermektedir (Kaplan ve Ataizi, 2020).

Sesli malzemeye erişen kişi sayısı 216.685'tir. Anadolium eKampüs'e giren öğrenen sayısına (835.688) oranla sesli malzemeleri kullanan öğrenenler %25,93'tür. Bu da Anadolium eKampüs'e erişen yaklaşık her 4 öğrenenden 1'inin sesli malzeme kullandığını göstermektedir. Anadolium eKampüs'e giriş yapmayanların da dâhil edildiği tüm kişi sayısına (1.140.784) oranla sesli malzeme kullananlar %18,99'dur. Bu da yaklaşık olarak her 5 öğrenenden 1'inin sesli malzeme kullandığını göstermektedir.

Anadolium eKampüs'te öğrenenlerin eriştiği tüm ders içerikleri, geri bildirim puanı ve yorumlamaya açıktır. Kişiler, istedikleri malzemeyi puanlayıp yorumlarını iletebilmektedir. Sesli malzemeler bağlamında, 2021 Güz Dönemi'ndeki yaklaşık 41.500 adet geri bildirim puanının ortalaması 5,00 üzerinden 4,07'dir. Bu sonuç, sesli malzemelerin bireyler tarafından beğenildiğini göstermektedir.

Anadolium eKampüs'te 2021 Güz Dönemi'nde kişilere sunulan toplam ders sayısı 815'tir. Dönem dersleri arasında sesli malzemesi var olan ders sayısı (en az 1 özet seslendirme veya sesli kitap olan) 536'dır. Hiç sesli malzemesi olmayan ders sayısı 279'dur. Buradan çıkarımla, yaklaşık olarak 3 dersin 1'inde hiç sesli malzeme bulunmamaktadır. Sesli malzeme olmayan dersler için ilgili malzemelerin üretilip Anadolium eKampüs'e eklenmesi, sesli malzeme kullanımını artırıp öğrenen başarısını olumlu olarak etkileyebilir.

Sesli malzemelerin aynı zamanda görme engelli öğrenenler için oldukça elverişli ders malzemeleri olduğu söylemek mümkündür. Açıköğretim Fakültesine bağlı ilgili birimlerle yapılan e-posta yazışmalarından edinilen bilgilere göre, Açıköğretim Sistemi özelinde çok sayıda engelli bireyin sesli malzemelerden yararlandığı; internet imkânı bulunmayan öğrenenlere kurum tarafından DVD içeriği ile sesli malzemelerin gönderildiği bilinmektedir. Engelli öğrenenlere sesli malzemelerin sunduğu bu avantaj, literatürle uyusmaktadır (Özgür ve Gürçan, 2004; Singh ve Alexander, 2022).

Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Nitel aşama olan yarı yapılandırılmış görüşmeler için; Açıköğretim Fakültesi Dekanlığından resmî izin ile 1.000 kişilik öğrenen listesi talep edilmiştir. Bu listedeki öğrenenler cinsiyet, kayıtlı bölüm, yaş, engel durumu, cinsiyet vb. özellikler olmaksızın rastgele seçilmiştir. Sorulara verilen yanıtların birbirine benzer özellik göstermesi sonucunda görüşme sayısı 20 kişi ile bitirilmiştir. 20 katılımcının yaşlarına bakıldığında en küçüğünün 20, en büyüğünün 43 yaşında olduğu görülmektedir. Yaş ortalaması 31'dir. Katılımcıların 13'ü kadın, 7'si ise erkektir. Katılımcıların 8'i yalnızca sesli özet, 12'si hem sesli kitap hem sesli özet kullanmaktadır.

2 katılımcı sesli malzemeleri Anadolium eKampüs'te gezindikleri sırada tesadüfen gördüğünü belirtmiştir. Diğer katılımcılar öğrenmelerini artırmak, trafikte geçen vakti daha iyi değerlendirmek, ev işleri veya ofiste çalışırken dinlemek ve benzeri nedenler belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, okuma eylemi yerine sesli malzemelerin art alanda öğrenime destek olarak kullanılmasının bir üstünlüğü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcılar, sesli malzemeleri bir kolaylık olarak nitelemektedir. Kişilerin bir bölümü, sesli malzemelerden öğrendiği bilgilerin kalıcı olduğunu değerlendirmektedir. "İşitsel hafıza" vurgusu yapan çok sayıda kişi bulunmaktadır. Zaman ve mekân kısıtı olmaksızın kullanılabilir olmaları da sesli malzemelerin bireyler tarafından vurgulanan bir başka özelliğidir.

10 katılımcı, sesli malzemelerin dezavantajı/sınırlı yönü olmadığını aktarmıştır. 1 katılımcı, malzemelerin verimsiz olduğunu düşünmektedir. 2 katılımcı, sesli malzemelerin yeterince ayrıntılı bilgi vermediğini söylemiştir. 1 katılımcı, video içeriklerin daha faydalı olduğunu belirtmiştir. 2 katılımcı, sesli malzemelerin okuma kadar kalıcı olmadığını iletmiştir.

Katılımcıların 16'sı, sesli malzeme dinlerken herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını belirtmiştir. 4 katılımcı, teknik açıdan sorun yaşadığını aktarmıştır. Bu teknik sıkıntıların öğrenme yönetim sistemi, kişinin teknik bilgi eksikliği veya kullandığı cihaz kaynaklı olduğu yönünde çeşitli yanıtlar alınmıştır.

Katılımcıların 14'ü sesli malzemelerin başarıya olumlu katkısı olduğunu, 4'ü etkisiz olduğunu düşünmektedir. 2'si başarı sorusuna "bilmiyorum" cevabı vermiştir. "Algısal başarı" düzeyinde değerlendirildiğinde, sesli malzemelerin başarıya olumlu katkısı olduğunu düşünenlerin sayısı fazladır.

Sesli malzemeleri dinlerken katılımcıların 15'i cep telefonunu, 5'i bilgisayarı tercih etmektedir. Tablet, akıllı televizyon gibi başka cihazlar yanıt olarak hiç verilmemiştir. 21.

yüzyılda mobil teknoloji çalışmalarının gelişmesi sonucunda, cep telefonu kullanımındaki artış sesli malzemelerde de gözlemlenmektedir.

Sesli malzemeleri kullanma sıklığı olarak katılımcıların 6'sı "çok az", 12'si "bazen", 2'si ise "çok sık" cevabını vermiştir. "Çok az" cevabı veren kişiler, çoğunlukla yalnızca sınav öncesinde kısıtlı bir vakitte ders çalışmak için sesli malzemeleri kullandığını iletmiştir.

Kişilere sesli malzeme kullandığı sıradaki fiziki mekân tercihleri sorulduğunda 11'i evde, 6'sı yolda (yürürken, toplu taşımada, arabada ve benzeri), 3'ü ise iş yerinde sesli malzemeleri kullandığını aktarmıştır. Kişiler genellikle sesli malzemeleri evde dinlemektedir.

Kişilerden sesli malzemelerin kalitesini derecelendirmeleri istendiğinde 7'si "oldukça iyi", 7'si "iyi", 6'sı "ne iyi ne kötü" cevabını vermiştir. "Kötü" veya "oldukça kötü" şeklinde derecelendiren hiçbir kişi olmamıştır. Öğrenenlerin sesli malzemeleri kaliteli bulduklarını söylemek mümkündür.

Anket Sonucu Elde Edilen Bulgular

Anket, 10 adet demografik bilgi sorusu da dâhil olmak üzere toplam 51 sorudan oluşturulmuştur. Çevrim içi olarak, Google Form aracılığıyla uygulanmıştır. "Sesli malzeme kullanmadım" diyen kişilere bir açık uçlu soru ile neden kullanmadıkları sorulmuş ve bu kişiler için anket tek soru ile bitirilmiştir. Sesli malzeme kullanan katılımcılara ise kuramsal temelleri de içine alan, çalışma stratejileri, zaman ve mekân tercihleri gibi verileri içeren diğer sorular sorulmuştur.

Ankete katılan toplam kişi sayısı 4.232'dir. 2.004 kadın, 2.228 erkek ankete katılmıştır. Tüm katılımcıların %47,4'ü kadınlardan, %52,6'sı erkeklerden oluşmaktadır. Cinsiyet oranları birbirine yakın gözlenmiştir. Sesli malzemeleri kullanan kişilerin %49,2'si kadın, %50,8'i erkektir.

Katılımcıların %26'sı 29 yaş ve altındadır. 30-39 yaş arası %30,7, 40-49 yaş arası %26,8, 50-59 yaş arası %13,3, 60 ve üzeri yaş ise %3,2'dir. Ankete katılan tüm kişiler arasında en yoğun grubun 30-39 yaş arası olduğu söylenebilir. En az katılımcı yaş aralığı ise 60 yaş ve üzerindedir.

Sesli malzeme kullananların %19,6'sı 29 yaş ve altındadır. 30-39 yaş arası %26,5, 40-49 yaş arası %31,9, 50-59 yaş arası %17,0, 60 ve üzeri yaş kişiler ise %5'tir. En yoğun grubun 40-49 yaş arası olduğu tespit edilmiştir. En az katılım ise 60 yaş ve üzeri öğrenenlerden oluşturmaktadır.

Ankete katılan ve sesli malzeme kullandığını belirten kişilerin %21,6'sı birinci sınıftadır. %35,5 ikinci, %8,5 üçüncü, %26,3 dördüncü sınıfta kayıtlı öğrenenlerdir. %8,1 oranında kişi ise mezun durumdadır. En az sayıdaki grup mezun kişiler iken en kalabalık grubun 2. sınıfta olduğu görülmektedir.

Sesli malzeme kullanan kişilerin %20,1'i birinci sınıftadır. %34,7'si ikinci, %9,2'si üçüncü, %27,5'i dördüncü sınıftadır. %8,5 katılımcı ise mezundur. Katılımcılardan en az sayıdaki grup 3. sınıfta iken en yoğun grup 2. sınıftadır. Tüm katılımcıların %51,4'ü lisans, %48,6'sı ön lisans bölümde kayıtlıdır. Sesli malzeme dinleyen katılımcıların %50,7'si lisans, %49,3'ü ön lisans bölümde kayıtlıdır. Sesli malzeme dinleyenlerin de yine lisans ve ön lisans olarak eşit dağıldığı söylenebilir. Kişilerin %46,3'ü sesli malzemeleri daha öncesinde dinlediğini belirtmiştir. Kişilerin %53,7'si ise sesli malzemeleri daha önce hiç deneyimlememiştir. Oranların neredeyse yarı yarıya dağıldığını söylemek mümkündür.

Kişilerin %35,5'i yalnızca sesli özetleri dinlediğini söylemiştir. %6,7'si yalnızca sesli kitap, %57,8'i ise hem sesli kitap hem de sesli özetleri kullanmaktadır. Bireylerin çoğunlukla sesli kitap ve özetleri birlikte dinlediği görülmektedir. Kişilere sesli malzemeleri en çok dinledikleri cihaz sorulduğunda %39,6'sı cep telefonu, %27,3'ü bilgisayar, %31,6'sı hem cep telefonu hem bilgisayar, %1,5'i ise diğer cevabını vermiştir. Cevabın açık uçlu olarak da yazılabildiği "diğer" seçeneği içinde araba ses sistemleri, tablet, akıllı televizyon gibi yanıtlar verilmiştir. Kişilerin sesli malzeme kullanırken genellikle cep telefonlarını kullandığı görülmüştür. Bu sonuç, anket öncesinde yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları ile de paraleldir. Literatürdeki diğer çalışmalarda da olduğu gibi, kişiler farklı alanlardaki derslerine çalışmak için sesli malzemeleri tercih edebilmektedir (Imawan ve Ashadi, 2019; Marchetti ve Valente, 2018; Tusmagambet, 2020).

Kişilere nerede sesli malzeme dinledikleri sorulduğunda %60,7'si evde, %21,1'i yolda, %13,9'u iş yerinde, %4,3'ü ise diğer yanıtını vermiştir. Açık uçlu "diğer" seçeneğinde genellikle "mümkün olan her yerde" yanıtı alınmıştır. "Bebeğimi emzirirken, temizlik yaparken" gibi yanıtlar da verilmiştir. Kişilerin sesli malzemeleri en çok evde dinlediği görülmektedir. Benzer biçimde, yarı yapılandırılmış görüşmelerde de en çok evde dinlendiği yanıtı alınmıştır. Bu sonuçların literatürde anılan bazı çalışmalarla benzer sonuçlar taşıdığı görülmektedir.

Kişilerin %7,9'u sesli malzemeleri çok az, %22,3'ü dönemde birkaç kez, %12,1'i ayda birkaç kez, %39,6'sı haftada birkaç kez, %18,1'i ise her gün dinlediğini söylemektedir.

“Haftada birkaç kez” dinleyenlerinin oranı en yüksek olanıdır. Sesli malzemelerin sık kullanıldığı söylenebilir.

Yukarıda paylaşılan demografik bilgilerden sonra, 5’li likert tipi ile derecelendirilen anketin diğer maddelerinden oluşan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 1		
<i>Anket maddelerine ilişkin betimsel istatistiklerin dağılımı</i>		
Faktörler ve İlgili Maddeler	Ortalama	Standart Sapma
Öz-düzenlemeli Öğrenme Ölçeği		
<i>Öz değerlendirme alt boyutu</i>		
Sesli malzemeleri kullanma konusunda yeterli bilgiye sahibim.	3,99	0,843
Sesli malzemelere nasıl çalışacağıma kendim karar verebilirim.	4,06	0,771
Aritmetik ortalama	4,02	0,722
<i>Amaç belirleme alt boyutu</i>		
Sesli malzemeleri kullanırken ders çalışma amaçlarımı belirlerim.	4,01	0,777
Sesli malzemelerle çalışırken plan yaparım.	3,79	0,908
Sesli malzemelerle çalışırken zorlandığım konuları anlamak için uğraşırım.	4,02	0,786
Sesli malzemeleri sıkıcı bulsam bile yine de konuyu anlamak için dinlerim.	3,78	0,995
Sesli malzemeler ders konularını tekrar etmemi sağlar.	4,20	0,698
Aritmetik ortalama	3,95	0,610
<i>Zaman yönetimi alt boyutu</i>		
Hangi sesli malzemeyi ne zaman dinleyeceğimi kendim planlayabilirim.	4,17	0,689
Sesli malzemeler için çalışma saatlerimi ayarlama konusunda kendime hedefler koyarım.	3,89	0,874
Kaynak ders kitabıma yeteri kadar çalışmadığımda, sesli malzemeler bana hızlı bir çalışma fırsatı sunar.	4,14	0,822
Sesli malzemeler bana zamanı verimli şekilde kullanmama yardımcı eder.	4,13	0,794
Sesli malzemeler bana, istediğim zaman ders çalışma fırsatı sunar.	4,21	0,730
Sesli malzemeler ders çalışma süremi kısaltır.	3,85	0,960

Aritmetik ortalama	4,06	0,624
<i>Fiziksel ortam yönetimi alt boyutu</i>		
Sesli malzemeleri dinlerken rahat bir yer seçerim.	3,92	0,910
Sesli malzemeleri dinlerken dikkatimi dağıtmayacak bir yer seçerim.	3,92	0,910
Sesli malzemeler bana, istediğim yerde ders çalışma fırsatı sunar.	4,11	0,814
Aritmetik ortalama	3,98	0,681
<i>Yardım arama alt boyutu</i>		
Başkasının yardımına ihtiyaç duymadan eKampüs'te sesli malzemelere erişip kullanabilirim.	4,27	0,703
Sesli malzemeleri internet bağlantısı olmadan (çevrim dışı kullanmam gerektiğinde) dosyayı nasıl indirip çalıştıracağımı bilirim.	3,82	1,061
Aritmetik ortalama	4,04	0,749
<i>Çalışma stratejisi alt boyutu</i>		
Sesli malzemeler ile çalışırken kendime notlar alırım.	3,58	1,070
Aynı sesli malzemeyi birkaç kez dinlerim.	4,03	0,821
Sesli malzemeler ile çalışırken ses kaydını duraklatıp anladıklarımı değerlendiririm.	3,88	0,901
Sesli malzemelerle çalışırken konuya odaklanmak için aklımda sorular oluştururum.	3,70	0,913
Sesli malzemeleri başka bir işle ilgilenirken de kullanabilirim.	3,63	1,093
Aritmetik ortalama	3,76	0,697
<i>Bağımsız Çalışma Ölçeği</i>		
Sesli malzemeleri kullandığımda sınav notum yükselir.	3,84	0,882
Sesli malzemeleri dinlediğimde ders içeriğini daha iyi anlarım.	3,98	0,795
eKampüs'te sesli malzemelere ek olarak canlı ders, kitap PDF, özet PDF gibi diğer ders içeriklerinden en az birini daha kullanırım.	4,25	0,739
Sesli malzemeler bana kendi hızımda ders çalışma imkânı sunar.	4,02	0,795
Sesli malzemeleri kullanırken öğretim elemanı ile birlikteymişim gibi hissederim.	3,63	1,016
Sesli malzemeleri dinleyerek konuyu daha iyi öğrenirim.	3,98	0,795
Sesli malzemeyi dinlemeden önce seslendirilmiş metni (kitap, özet)	3,72	0,965

kendim de okurum.		
Aritmetik ortalama	3,91	0,630
Memnuniyet Ölçeği		
eKampüs'teki sesli malzemeleri kullanmak kolaydır.	4,12	0,744
Sesli malzemeler teknik olarak geliştirilebilir.	4,15	0,769
eKampüs'teki sesli malzemeler kalitelidir.	3,78	0,896
eKampüs'te sesli malzemelere kolaylıkla erişebilirim.	4,10	0,745
Sesli malzemeyi seslendiren kişi, iyi seslendirmiştir.	3,70	0,945
Sesli malzemeleri dinlediğim cihazda sorunsuzca kullanabilirim.	4,05	0,747
Sesli malzemelerin ses kalitesinin iyi olduğunu düşünürüm.	3,79	0,924
eKampüs'teki sesli malzeme sayısının artırılması gerekir.	4,16	0,786
Aritmetik ortalama	3,98	0,558

Anket Katılımcılarının “Neden Sesli Malzeme Kullanmadıkları” Hakkında Bilgiler

Ankete katılan kişilere açık uçlu şekilde, doldurulması zorunlu olmaksızın “sesli malzemeleri neden kullanmadıkları” sorulmuştur. Alınan 2.260 cevap, içeriklerindeki anahtar kelimelere göre gruplandırılmıştır. Aynı kişi birkaç nedeni aynı cevapta paylaşabildiği için yanıtlar yüzdelik olarak ayrılamamış, yalnızca ifadesel olarak derlenmiştir. Katılımcılar tarafından farklı cümlelerle ifade edilen anahtar kelimeler gruplandırılmıştır. Bu veriler, araştırma sorularından biri olan “Hiç sesli malzeme kullanmamış AÖS öğrenenlerinin sesli malzemeleri kullanmama nedenleri nelerdir?” sorusuna yanıt niteliği taşımaktadır. Yanıtlar şu şekildedir:

- Kullanmıyordum ama artık kullanacağım.
- Okumayı veya diğer materyalleri tercih ediyorum.
- Gerek duymuyorum.
- Ders malzemelerim arasında yoktu.
- Herhangi bir nedeni yok.
- Yeterli zamanım yok.
- Sesli materyal olduğunu bilmiyordum.
- Teknik sorun nedeniyle.
- Hiç denemedim / ilgimi çekmedi.

- Gerekli ekipmanım yok.
- Seslendirme kötü.
- Nasıl kullanacağımı bilmiyorum.
- Sağlık / engel.
- Sevmiyorum / verimli bulmuyorum / vakit kaybı olduğunu düşünüyorum.

Anket Katılımcılarının “Neden Sesli Malzeme Kullandıkları” Hakkında Bilgiler

Ankete katılan bireylere açık uçlu biçimde, yine doldurulması zorunlu olmaksızın “sesli malzemeleri neden kullanmayı tercih ettikleri” sorulmuştur. Alınan 1.565 cevap, içerdiği anahtar kelimelere göre gruplandırılmıştır. Katılımcılar tarafından farklı cümlelerle ifade edilen anahtar kelimeler gruplandırılmıştır. Aynı katılımcı birkaç nedeni aynı yanıtta sıralayabildiği için cevaplar yüzdelik dilimlere bölünememiş, sadece ifadesel olarak aşağıda paylaşılmıştır. Bu ifadeler, araştırma sorularından biri olan “Sesli malzeme kullanan Açıköğretim Sistemi (AÖS) öğrenenlerinin sesli malzemelere yönelik görüşleri nelerdir?” sorusuna da çeşitli yanıtlar oluşturmaktadır:

- İşitsel zekâm daha iyi olduğu için
- Zamandan tasarruf etmek için
- Konuları daha da pekiştirmek için
- Engel / sağlık sorunu nedeniyle
- Dış mekânda iken kullanılabildiği için
- Her ortamda kullanılabildiği için
- Kullanımı kolay olduğu için
- Sınavlara daha iyi hazırlanmak için
- Okumaya fırsat olmadığında kullanabildiğim için
- Çocuklarıma bakarken kullanabildiğim için
- Çalışma hayatım nedeniyle kolaylık olduğu için
- Başka bir iş yaparken de kullanabildiğim için
- Derste olma hissi verdiği için

- Alternatif bir ders malzemesi olduğu için
- AÖS tarafından ders kitabı verilmediği için

Sonuçlar

Açıköğretim Sistemine kayıtlı yaklaşık her 5 öğrenenden 1'i, eKampüs'e erişen her 4 öğrenenden 1'i sesli malzemeleri kullanmaktadır. Daha çok sayıda bireye erişilmesi adına gereken çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Kişilerin sistem üzerinden sesli malzemelere verdiği puanlar, çalışma kapsamında yapılan görüşmeler ve anket sonuçlarına göre sesli malzemelerin genel olarak beğenildiği ve verimli bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sistemdeki tüm derslerin yaklaşık 3'te 1'inde sesli malzeme olmadığı tespit edilmiştir. Bu eksiklerin giderilmesinde fayda görülmektedir.

Kişilerin sesli malzeme kullanırken genellikle cep telefonu ile eriştikleri ve çoğunlukla sesli malzemeleri evlerinde dinledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anket ve görüşme sonuçlarına göre kişilerin çoğunlukla sesli malzemeleri sistem üzerinde nasıl kullanacaklarını bildiği ve malzemeleri dinlerken sorun yaşamadıkları sonucuna varılmıştır. Öğrenenler, sesli malzemeleri dinlediklerinde konuları daha iyi kavradıklarını düşünmektedirler.

Gerek alanyazındaki diğer çalışmaların gerek bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında sesli malzemelerin öğrenenlerin kalıcı öğrenmelerine katkı sunduğu, kullanımının kolay olduğu, küçük iyileştirmelerle daha iyi duruma getirilebileceği görülmektedir. Geçmiş yıllara ait diğer çalışmalarda sesli malzeme kullanım oranları düşükken bu çalışma sonuçlarına göre sesli malzeme kullanımının arttığı görülmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte öğrenenlerin de farklı öğrenme ihtiyaçları içinde olduğu, klasik okuma davranışı yerine yeni bilgi öğrenme yollarını aradıklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, sesli malzemeler oldukça elverişli görülmektedir.

Öneriler

Yeni yapılacak çalışmalarda araştırmacılar, öğrenenlere sesli malzemelerin verildiği ve verilmediği iki farklı koşulda ortaya çıkacak başarı farkını karşılaştırılabilir. Sesli malzemelerin Açıköğretim Sisteminde şu anda olduğu gibi ilgili ders içeriğinin bire bir seslendirilmeyip dersi anlatıyormuş gibi sunulduğunda öğrenenlerin beğenilerinde değişme olup olmadığı gözlemlenebilir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde kişiler telefonla arandıklarında ve sesli malzemelerle ilgili fikirlerine danışıldığında memnun olmuşlardır. Bazı kişiler ilk defa üniversite tarafından arandığını söylemiştir. Başkaca bilimsel çalışmalar esnasında veya sadece Açıköğretim Sistemi konusunda görüşleri alınmak üzere bireylere dönem dönem telefonla ulaşılmasının aidiyet sağlaması için olumlu katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sesli malzemelerin bireyler tarafından kullanım oranı yaklaşık %20'dir. Malzemelere erişim ve kullanımın artırılması için hiç sesli malzemesi bulunmayan derslere seslendirmelerin eklenmesinde fayda görülmektedir. Bu yolla, sesli malzeme kullanımını da artacaktır.

Uygulanan anket sonuçlarına göre kişilerin yarısından fazlası sesli malzeme kullanmadığını belirtmiştir. Kullanmayı ş sebepleri açık uçlu olarak sorulduğunda çok sayıda bireyin sesli malzemelerden haberinin olmadığı görülmüştür. Anadolu eKampüs'te sesli malzemelerin bulunduğu çeşitli yollarla daha iyi duyurulmasında fayda bulunmaktadır.

Çalışma kapsamındaki dönem derslerinin yaklaşık 3'te 1'inde sesli malzeme bulunmayışı, öğrenenler açısından büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Kalan dersler için de sesli kitap ve sesli özet üretilmesi önerilmektedir.

Uygulanan anket sonuçlarına göre, sesli malzeme kullanan kişilerin büyük çoğunluğu bu malzemeleri cep telefonlarını kullanarak dinlemektedir. Anketin açık uçlu sorularında yine çok sayıda kişinin bazı teknik sıkıntılara dair eleştirileri olmuştur. Bu sorunlardan bazıları "malzeme açıldığında sesin çalmaması, uygulamanın hata vermesi" gibi durumlardır. Bazı kişiler, ses çalıcısında başka diğer uygulamalarda olduğu gibi 5-10 saniye ileri-geri gitme düğmesi olmasını önermiştir. Çalışma süresi uzun olan sesli malzemelerde bu ve benzeri geliştirmelerin yapılması, kişilerin faydasına olacaktır. Açık ve uzaktan öğrenme alanında doğrudan sesli malzemelerle ilgili yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. İlgili alanda yapılacak çalışmaların artırılmasında öğrenen bireyler adına fayda görülmektedir.

Açıklama

Bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalında yürütülen "Açık ve Uzaktan Öğrenmede Sesli Malzemelerin Kullanımı" (Üzüm, 2023) başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Kaynakça

- Akgün-Özbek, E. (2015). (Kitap Özeti) Çevrimiçi uzaktan öğrenme: bir araştırma gündemine doğru. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 119-128.
- Anameriç, H. (2014). Kitabın teknolojik değişimi. *Bilgi Dünyası*, 15(1), 176-188.
- Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bozkurt, A. (2013). Açık ve uzaktan öğretim: web 2.0 ve sosyal ağların etkileri. *Akademik Bilişim 2013*, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, s.689-694.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cahill, M. ve Moore, J. (2017). A sound history: audiobooks are music to children's ears. *Children and libraries*, 15 (1), 22-29.
- Campbell, G. (2005). Podcasting in education. *EDUCAUSE*, Nov/Dec, 5, 33-44.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Creswell, J. W. ve Sözbilir, M. (2017). Karma yöntem araştırmalarına giriş. *Pegem Akademi*.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları (4. baskı)*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Dembo, M. H., Junge, L. G. ve Lynch, R. (2006). Becoming a self-regulated learner: implications for web-based education. *Web-based learning: Theory, research, and practice*, 185-202.
- Drew, C. (2017). Edutaining audio: an exploration of education podcast design possibilities. *Educational Media International*, 54 (1), 48-62.
- Erdem Aydın, İ. ve Taltekin, A. (2021). Açık ve uzaktan öğrenenlerin öğrenme ortam tercihleriyle kültürel özellikleri arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 5 (1), 1-21.
- Fraenkel, J. R., ve Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. Mc Grawall Hill.

- Göçerler, H. ve Asutay, H. (2016). Yazınsal bir ürün olarak sesli kitapların okuma derslerindeki etkililiği ve kullanılabilirliği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2). 151-167.
- Gustafsson, H. (2021). The market for audiobooks. *Logos*, 32 (2), 7-9.
- Güler, E. (2018). Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında esneklik. *AUAd*, 4 (3), 75-95.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis*. USA: Pearson Educated Limited.
- Imawan, M. R., ve Ashadi, A. (2019). Audiobooks for assisting EFL students in reading independently. *Journal of English Language Teaching and Linguistics*, 4 (1), 77.
- Johnston, D.; Rockhill, C.; Pastore, D. (2021), The effectiveness of podcasts in sport management education part two: a qualitative analysis, In *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, November 2021, 29.
- Kaplan, İ. ve Ataizi, M. (2020). Sesli kitapların yükselişi: nitel bir araştırma. *17th International Symposium Communication in the Millennium*, Sempozyum Bildirisi. s.839-851.
- Karasu, G. ve Sarı, Y. E. (2019). Uzaktan eğitim ve yabancı dil öğrenme özerkliği. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 7 (2), 321-334.
- Kaynar, A. (2021). Podcast dinleme alışkanlıkları üzerine bir inceleme. *Yeni Medya*, 2021 (10), 43-62.
- Koçdar, S. (2006). *Uzaktan eğitim ders kitaplarının geribildirim açısından değerlendirilmesi: Anadolu Üniversitesi'nin uzaktan eğitim veren işletme ve iktisat fakülteleri örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuehl, R. (2021). Can children of different races “see” themselves in audiobooks? A comparison of US library systems’ offerings. *Collection Management*, 46 (1), 14-34.
- Kumtepe, A., Büyük, K., Güneş, İ., Öztürk, A., Tuna, G., Gümüş, S., ve Atak, O. N. (2017). Kitlesel uzaktan eğitimde öğrenen-içerik etkileşimi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 9-36.

- Kuzu, Ö. G. S. ve Balaman, Ö. G. F. (2014). Moodle kullanılarak gerçekleştirilen web destekli eğitim hakkındaki öğrenci görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Mayıs: 3/2, 234-242.
- Marchetti, E. ve Valente, A. (2018). Interactivity and multimodality in language learning: the untapped potential of audiobooks. *Universal Access in the Information Society*, 17 (2), 257-274.
- Mills, G. E., ve Gay, L. R. (2019). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Pearson. One Lake Street, Upper Saddle River, New Jersey 07458
- Özgür, A. Z. ve Gürçan, H. İ. (2004). An audio-book project for blind students at the open education system of Anadolu University, *Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET*, 3 (3), 3-10.
- Özgür, A. Z. ve Kiray, H. S. (2007). Evaluating audio books as supported course materials in distance education: the experiences of the blind learners. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 6 (4), 975-992.
- Pintrich, P. R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. M. Boekaerts, P. R. Pintrich & M. Zeidner (Editörler.), *Handbook of Self-Regulation* içinde, 451-502. Orlando: Academic Press.
- Prisnie, J., Poon, G., Stokes, P., ve Brager, N. (2021). Utilization of moderate-duration summary podcasts compared to long-duration podcasts for psychiatry education by Canadian pre-clerkship medical students. *Academic Psychiatry*, 1-5.
- Puspitasari, K. A., ve Oetoyo, B. (2018). Successful students in an open and distance learning system. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 19 (2), 189-200.
- Singh, A. ve Alexander, P. A. (2022). Audiobooks, print, and comprehension: what we know and what we need to know. *Educational Psychology Review*, 34, 677–715.
- Sönmez, H. (2018). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemindeki öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının betimsel değerlendirilmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 171-188.

- Taranto, D. ve Buchanan, M. T. (2020). Sustaining lifelong learning: a self-regulated learning (SRL) approach. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 11 (1), 5-15.
- Tusmagambet, B. (2020). Effects of audiobooks on EFL learners' reading development: focus on fluency and motivation. *English Teaching*, 75 (2), 41-67.
- Üzüm, H., İ. (2023). *Açık ve uzaktan öğrenmede sesli malzemelerin kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yasacı, S. (2019). *Türkiye'de dijitalleşme bağlamında okuma alışkanlıklarının gelişimi: sesli kitaplar örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Ertuğrul. (2013). *Sosyal belediyecilik anlayışı olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazarlar Hakkında

Halil İbrahim ÜZÜM

Lisans eğitimini 2012 yılında Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı alanında tamamlamıştır. Sonrasında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Ana Bilim Dalındaki yüksek lisansını 2023 yılında bitirmiştir. 2016 yılından beri Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesindeki Öğrenme Teknolojileri AR-GE Biriminde (ÖTAG) çalışmaktadır. Seslendirme, uzaktan eğitim, metin yazarlığı ve editörlük alanında çalışmalar yürütmektedir.

Tel (İş): +90 222 335 05 80
E-posta: hiu@anadolu.edu.tr

Doç. Dr. Serpil KOÇDAR

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde doçent olarak görev yapmaktadır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümünden mezun olan Dr. Koçdar, Uzaktan Eğitim alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. 2011 yılında Anadolu Üniversitesinden Uzaktan Eğitim alanında doktora derecesini almıştır. Araştırma ve ilgi alanları açık ve uzaktan öğrenmede kalite güvencesi ve akreditasyon, e-değerlendirme, öğretim tasarımı ve yeni öğrenme teknolojileridir.

Tel (İş): +90 222 335 05 80
E-posta: skocdar@anadolu.edu.tr

Doç. Dr. Nil GÖKSEL

Yazar, 2001 yılında Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümünde lisans eğitimini tamamlamış ve şeref derecesi ile mezun olmuştur. 2007-2009 yılları arasında Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalında “Üniversite-Toplum İşbirliğinde Öğrenen-Ders Yöneticisi Etkileşimi: Second Life (SL) Üzerine Bir Çalışma” başlıklı yüksek lisans çalışmasını tamamlamıştır. 2018 yılında “Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kişisel Öğrenme Ortamının Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğreniminde Kullanımı” başlıklı çalışması ile doktora derecesi almaya hak kazanmıştır. Yazarın ilgi alanları Kişisel Öğrenme Ortamları, çevrimiçi-sanal öğrenme, yeni öğrenme teknolojileri, eğitsel sosyal ağlar, sanal etkileşim, Artırılmış Gerçeklik, yabancı dil öğretimi ve öğrenimi için kullanılan Web 2.0 araçları, Yapay Zekâ ve Akıllı Kişisel Asistanlar olarak sıralanabilir. Yazar, Açık ve Uzaktan Öğrenme alanında ulusal ve uluslararası çalışmalarda ve projelerde yer almaya devam etmektedir.

Tel (İş): + 90 222 335 66 51
E-posta: ngoksel@anadolu.edu.tr